МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
Факультет «Дизайн середовища»
Кафедра міжкультурної комунікації в креативних індустріях

Мельник Світлана Михайлівна

ЕКОДИЗАЙН ЛИСТІВОК У КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЮВАНИХ ПРАКТИК

Кваліфікаційна робота на здобуття СВО «Магістр»
зі спеціальності 022 Дизайн
ОПП «Арт-терапія та комунікативні практики»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

 С. М. Мельник

Науковий керівник: Єрмакова Тетяна Сергіївна
доктор педагогічних наук, професор

Харків 2025

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОДИЗАЙНУ ТА ВІДНОВЛЮВАНИХ ПРАКТИК 8

1.1 Поняття та принципи екодизайну 8

1.2 Відновлювальні та арттерапевтичні практики у роботі з дітьми 14

1.3 Досвід у використання екодизайну у дитячих освітніх закладах 18

1.4 Дослідження та аналіз прототипів еколистівок 26

Висновки до розділу 1 33

РОЗДІЛ 2. РОЗРОБЛЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ ЕКОДИЗАЙНУ ЛИСТІВОК У РОБОТІ З ДІТЬМИ 35

2.1. Вимоги до розроблення серії дитячих екологічних листівок 35

2.2 Презентація проєктного рішення 37

2.3 Методологія проведення заходу з еколистівками 40

Висновки до розділу 2 48

Загальні висновки 49

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 52

Анотація

Мельник Світлана. **ЕКОДИЗАЙН ЛИСТІВОК У КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЮВАНИХ ПРАКТИК**. Кваліфікаційна робота на отримання ступеня вищої освіти «Магістр» за спеціальністю 022 Дизайн. Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Харків, 2025.

Вступ. У роботі розглянуто екодизайн як сучасний напрям художньо-педагогічної діяльності, що поєднує естетичні, етичні й екологічні принципи. Актуальність теми зумовлена зростанням потреби у сталих матеріалах та екологічно орієнтованій творчості в освітньому середовищі. **Мета** - обґрунтувати та розробити екодизайн листівок із застосуванням природних матеріалів як засобу розвитку емоційної компетентності та екологічного мислення дітей 10-13 років. **Матеріал і методи**. У дослідженні використано аналіз наукових джерел, порівняльний метод, педагогічне спостереження, експериментальну апробацію створення артлистівок із природних матеріалів, а також методи візуально-графічної репрезентації. **Результати**. Проаналізовано можливості застосування природних та вторинних матеріалів у створенні артлистівок; визначено психолого-педагогічні умови розвитку сенсорного досвіду, творчого самовираження та емоційної стійкості дітей 10-13 років через екодизайн. Розроблено та представлено набір для створення артлистівки у крафтовій упаковці. **Висновки**. Екодизайн листівок є ефективним засобом поєднання творчості, естетичного виховання та екологічної свідомості школярів. Використання природних матеріалів сприяє розвитку емоційної компетентності, екологічного мислення та здатності до самовираження.

Ключові слова: екодизайн, листівка, природні матеріали, арттерапія, емоційна компетентність, діти 10-13 років.

Annotation. **Melnyk Svitlana**. **ECODESIGN OF LEAFLETS IN THE CONTEXT OF RENEWABLE PRACTICES**. Qualification work of the Master’s Degree in specialty 022 Design. Kharkiv State Academy of Design and Arts, Kharkiv, 2025.

Background. The work examines eco-design as a modern field of artistic and pedagogical activity integrating aesthetic, ethical, and ecological principles. The relevance of the topic arises from the growing need for sustainable materials and environmentally oriented creativity in education. **Purpose** - to substantiate and develop eco-designed postcards using natural materials as a means of enhancing emotional competence and ecological thinking in children aged 10-13. **Material and methods**. The study employs analysis of scientific literature, comparative methods, pedagogical observation, experimental testing of postcard creation using natural materials, and visual-graphic methods of presentation. **Results**. The possibilities of using natural and recycled materials in postcard design are analyzed; psychological and pedagogical conditions for the development of sensory experience, creativity, and emotional resilience in children aged 10-13 through eco-design are identified. A kit for creating an art postcard in craft packaging has been developed and presented. **Conclusion**. Eco-design of postcards is an effective means of combining creativity, aesthetic education, and ecological awareness. The use of natural materials promotes emotional competence, ecological thinking, and self-expression in schoolchildren.

Keywords: eco-design, postcard, natural materials, art therapy, emotional competence, children aged 10-13.

Вступ

Сучасний світ переживає масштабні трансформації, пов’язані з екологічною, соціальною та культурною кризами. Проблеми забруднення навколишнього середовища, зміни клімату, деградації природних ресурсів і втрата естетичної гармонії у середовищі проживання людини стали визначальними викликами XXI століття. У цьому контексті екологічний дизайн (екодизайн) стає важливим напрямом розвитку дизайну, поєднуючи естетичні рішення із принципами раціонального використання ресурсів.

У цих умовах особливої значущості набувають підходи, здатні поєднати художнє мислення з принципами екологічної відповідальності, сприяючи формуванню стійких моделей виробництва та споживання у сфері візуальних комунікацій. Одним із його прикладних проявів є екологічно орієнтоване проєктування листівок - щоденного та доступного носія інформації, який має значний потенціал для впровадження відновлювальних підходів.

Більшість друкованої продукції, зокрема листівки, досі створюється без урахування життєвого циклу матеріалів, можливості їх повторного використання або перероблення. Це призводить до надмірного використання ресурсів і формування додаткових відходів. Водночас сучасні відновлювальні практики - повторне використання, апсайклінг, біорозкладні матеріали, мінімалістичні способи виробництва – відкривають нові можливості для формування екологічно орієнтованих дизайнерських рішень.

Листівки, як один із найбільш поширених форматів друкованої комунікації, часто виготовляються без урахування впливу на довкілля, що призводить до накопичення відходів та нераціонального використання ресурсів. Включення екодизайну у процес створення листівок сприятиме формуванню екологічної

культури, зниженню ресурсомісткості продукції та популяризації відповідального споживання.

Одним із важливих напрямів цього процесу є екологічний дизайн. Проблематика екодизайну активно досліджується й розробляється у світовому контексті (Brezet, Van Hemel Ceek; Papanek V., Fuad-Luke Alastair та ін.). В українському науковому просторі екодизайн набуває особливої актуальності, оскільки поєднує національні традиції природовідчуття та сучасні візуальні технології (Вербицької П., Даниленко В., Коломієць О., Олійник О. та ін.). У контексті відновлюваних практик, а саме використання в екодизайні природніх матеріалів для створення дизайнерських об’єктів звертаємо увагу на дослідження Паламарчук Н. та Чирви І. Цікавими для нашого дослідження є наукові доробки Крамера Р., Люшера М. та Назаренко О., які довели, що створення екодизайнерських листівок має психологічний і педагогічний вимір. Зокрема розвиваються сенсорні відчуття, моторика, естетичний смак, уміння помічати деталі, колористичні поєднання, текстурні нюанси.

Тому дослідження екодизайну листівок у контексті відновлювальних практик є важливим для розвитку сучасних дизайнерських стратегій та адаптації галузі до екологічних викликів.

Мета дослідження - дослідження особливостей екодизайну листівок у контексті відновлювальних практик та розроблення дизайн-концепції, що ґрунтується на принципах сталості й раціонального використання матеріалів.

Для досягнення мети передбачено виконання таких завдань:

1. Проаналізувати науково-теоретичні джерела з проблем екодизайну, екологічної естетики, арттерапії та педагогіки творчості.
2. Визначити сутність і специфіку екодизайну листівок.
3. Дослідити сучасні відновлювальні практики у виробництві друкованої продукції.

4. Вивчити вплив роботи з природними матеріалами на сенсорний і емоційний розвиток особистості.

5. Проаналізувати наявні прототипи екологічних листівок, визначивши їхні особливості, стилістичні рішення та екологічні характеристики.

6. Дослідити арттерапевтичний потенціал екодизайну листівок як засобу емоційної стабілізації та самовираження.

7. Розробити серію авторських екодизайнерських листівок з використанням матеріалів або методів, що відповідають відновлювальним підходам.

Об'єктом дослідження є процес створення екодизайнерських листівок із природних матеріалів.

Предметом дослідження є екодизайнерські підходи та відновлювальні практики, що застосовуються у створенні листівок.

Методи дослідження: аналіз і систематизація наукових джерел (вивчення теоретичних основ екодизайну, відновлювальних та арттерапевтичних практик, а також особливостей використання природних мотивів і екологічних технологій у роботі з дітьми), порівняльний аналіз (зіставлення різних підходів до створення екологічних листівок), візуально-графічний аналіз (дослідження прототипів еколистівок), метод моделювання (створення дизайн-концепції серії дитячих екологічних листівок), експериментально-творчий метод (виготовлення прототипів листівок із використанням екологічних матеріалів та технік), педагогічні методи (спостереження, залучення, аналіз результатів діяльності дітей), метод проєктного аналізу (презентації та оцінювання підсумкового дизайн-рішення щодо екологічних листівок).

Практичне значення. Практичне значення роботи полягає у розробленні та апробації серії екологічних листівок, створених із використанням відновлювальних підходів, природних матеріалів та арттерапевтичних принципів. Запропонована дизайн-концепція може бути використана у дитячих освітніх, виховних і

реабілітаційних програмах як інструмент розвитку творчості, сенсомоторних навичок та емоційної врівноваженості дітей. Розроблені матеріали та методичні рекомендації можуть слугувати основою для проведення занять з екодизайну, артпрактик та проєктної діяльності у закладах дошкільної та початкової освіти, центрах творчості, інклюзивно-ресурсних центрах, гуртках і студіях. Крім того, створені прототипи еколистівок можуть бути адаптовані для соціальних, просвітницьких та екологічних проєктів, спрямованих на формування екологічної свідомості дітей і дорослих.

Публікації. Участь у XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Академічна й університетська наука: результати та перспективи» з публікацією тез на тему: «Екодизайн як інструмент відновлювальних практик у дитячій творчій освіті», 09-12 грудня 2025 р., м. Полтава, 2025 р. (у друці).

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел (25 найменувань, з яких 12 - іноземною мовою), а також списку рекомендованої літератури (25 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 56 сторінок, з них: 50 сторінок - основний текст, 4 сторінок - список використаних джерел та рекомендована література.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОДИЗАЙНУ ТА ВІДНОВЛЮВАНИХ ПРАКТИК

1.1. Поняття та принципи екодизайну

Сучасний розвиток дизайну неможливо уявити без урахування екологічних вимог, викликаних глобальною кризою довкілля, змінами клімату, виснаженням природних ресурсів і зростанням потреби в сталому виробництві. У цих умовах екодизайн стає не просто напрямом дизайнерської діяльності, а ніби новою світоглядною парадигмою, що поєднує художню творчість, інженерні підходи, екологічні знання та соціальну відповідальність.

Відомий американський дизайнер і дослідник Віктор Папанек одним із перших окреслив роль дизайнера як агента соціальних змін, який формує не лише матеріальне, а й культурне середовище. На його думку, дизайн має працювати «на користь людей і природи, а не проти них» [48]. Саме тому екодизайн розглядається як діяльність, що враховує повний життєвий цикл продукту – від джерела сировини до процесу утилізації.

Екодизайн виник на перетині кількох галузей: дизайну, екології, соціології, ергономіки, матеріалознавства, технологій перероблення. Його багатовекторність визначається тим, що дизайнер працює не лише з формою, але і з наслідками, які виникають у результаті використання продукту.

Брезет і ван Гемел підкреслювали, що екодизайн – це «організація екологічно оптимізованого циклу продукту шляхом всебічного аналізу й моделювання» [40]. Такий підхід дозволяє не лише зменшити екологічний слід виробу, але й створити більш функціональні та емоційно значущі об’єкти.

Ковальчук зазначав, що екодизайн (англ. Ecodesign або Design for Environment) є стратегічним підходом, спрямованим на інтеграцію екологічних аспектів у процес розробки та проектування продукції [17]. Його ключова мета полягає у мінімізації

негативного впливу продукту на довкілля протягом усього його життєвого циклу, починаючи від видобутку сировини і закінчуючи утилізацією [22].

Основні принципи екодизайну, які повинні враховуються при проєктуванні:

1. Концепція Життєвого циклу (Life Cycle Thinking)

Цей принцип є фундаментальним і вимагає оцінки екологічного впливу продукту на всіх стадіях його існування [22]. Дизайнер повинен розглядати продукт не ізольовано, а як частину системи, що включає:

- видобуток сировини та виробництво матеріалів: Зменшення використання дефіцитних ресурсів.
- виробництво та монтаж: Оптимізація виробничих процесів для зниження викидів та відходів.
- транспортування та розподіл: Вибір найбільш екологічних логістичних схем.
- експлуатація та обслуговування: Зменшення споживання енергії та витратних матеріалів.
- завершення життєвого циклу: Розробка для демонтажу, повторного використання та переробки.

2. Ефективне використання матеріалів та ресурсів

Принцип спрямований на зменшення матеріаломісткості продукції та оптимізацію сировинної бази [31]. Це включає:

- зниження маси: Використання меншої кількості матеріалу без шкоди для функціональності (т.зв. дематеріалізація).
- вибір екологічних матеріалів: Пріоритет надається поновлюваним, переробленим або легко перероблюваним матеріалам. Слід уникати токсичних або небезпечних речовин.
- оптимізація виходу матеріалів: Зменшення відходів у процесі виробництва.

3. Енергоефективність**.**

Енергоефективність повинна бути врахована як на стадії виробництва, так і, що критично, на стадії експлуатації продукту [13].

Енергозбереження у виробництві: Використання процесів із низьким енергоспоживанням та інтеграція відновлюваних джерел енергії на виробничих об'єктах.

Енергоефективність при використанні: Проектування продукту таким чином, щоб він споживав мінімальну кількість енергії під час своєї роботи (наприклад, оптимізація режиму очікування, використання енергоефективних компонентів).

4. Подовження терміну служби та надійність.

Проектування продукту з метою збільшення його довговічності прямо зменшує частоту потреби у заміні та, відповідно, зменшує загальний екологічний слід [17]. Цей принцип реалізується через:

- надійність та якість: Використання міцних, довговічних компонентів.
- можливість ремонту: Легкість доступу до ключових вузлів, використання стандартизованих кріплень замість клею чи зварювання.
- модернізація (Upgradeability): Надання можливості оновлення окремих компонентів замість заміни всього продукту.

5. Оптимізація управління відходами (Design for Disassembly and Recycling).

На етапі завершення життєвого циклу продукт має бути максимально безпечним для навколишнього середовища та придатним до повторного використання або переробки [31].

- Легкість демонтажу**:** мінімізація кількості типів матеріалів та спрощення процесу розбирання продукту на чисті фракції.
- Маркування компонентів: чітке маркування матеріалів для полегшення сортування та переробки.
- Повторне використання: проектування компонентів, які можуть бути повторно використані в нових продуктах (наприклад, модульна конструкція).

Ці принципи є взаємопов'язаними і вимагають цілісного підходу до проектування, що дозволяє досягти оптимального балансу між функціональністю, економічною доцільністю та екологічною відповідальністю [22].

Однією з центральних ідей екодизайну є аналіз життєвого циклу (Life Cycle Assessment), що охоплює: видобуток матеріалів, виробництво, транспортування, використання, повторне використання або утилізацію.

Кожен етап вимагає окремого проєктного рішення, спрямованого на мінімізацію негативного впливу на довкілля. Наприклад, вибір біорозкладних матеріалів або переробленої сировини дозволяє зменшити навантаження на екосистеми [42].

Описані принципи екодизайну набувають конкретного значення при проєктуванні набору для виготовлення екодружніх листівок – що є темою дипломної роботи, застосування яких, має забезпечити, що як сам набір (упаковка, компоненти), так і кінцевий продукт (листівка) матимуть мінімальний негативний вплив на довкілля протягом усього життєвого циклу [17]:

1. Вибір екологічних матеріалів (Resource Selection)

Цей принцип є найбільш критичним для набору, оскільки він визначає екологічність кінцевої листівки.

- Основа для листівок: Використання вторсировини (переробленого паперу), паперу з насінням (seed paper) для подальшої висадки, або паперу, сертифікованого FSC (Forest Stewardship Council - Лісова опікунська рада). Це забезпечує зниження навантаження на лісові ресурси та впроваджує принцип циркулярної економіки [31].
- Барвники та декоруючі елементи: Включення натуральних барвників (наприклад, рослинного походження) чи водорозчинних фарб та нетоксичних біорозкладних клейових основ (наприклад, крохмальних клеїв) чи вородозчинних клеїв. Слід повністю виключити використання глітеру, пластикових стікерів та ламінування [17].

- Інструменти: набір містить інструмент (пензель), він має бути виготовлений з відновлюваних (бамбук, дерево) або перероблених матеріалів.

2. Енергоефективність у виробництві та використанні

Хоча сам набір не є енергоспоживаючим пристроєм, екодизайн вимагає оптимізації процесу його виготовлення.

- Оптимізація виробничих процесів: Вибір постачальників паперу та барвників, які використовують відновлювані джерела енергії у своєму виробництві. Зниження потреби у високотемпературних процесах [13].

- Експлуатація: Продукт має нульове енергоспоживання під час використання, що є ідеальним показником.

3. Мінімалізм та екодружня упаковка (Packaging and Waste Management)

Принцип спрямований на мінімізацію відходів, які генеруються при купівлі набору.

Зменшення упаковки (Source Reduction): Упаковка має бути мінімальною, лише для забезпечення цілісності компонентів. Слід уникати зайвих внутрішніх вкладишів чи плівок [22].

- Матеріали упаковки: використання мономатеріальної упаковки (наприклад, неламінований картон), яка є легко перероблюваною або компостованою. Ідеально - використання багаторазової упаковки, яку можна застосовувати для зберігання творчих матеріалів [31].

4. Управління завершенням життєвого циклу

- Кінцевий продукт - листівка - має бути розроблений для безпечного повернення у природний цикл.

- Біодеградація: Забезпечення 100% біорозкладності готової листівки та її компонентів. Можна використати для друку персонажу - папір з насінням, це дозволить створити позитивний екологічний ефект (вирощування рослин) [31].

- Розділення: Завдяки використанню мономатеріалів та водорозчинних клеїв, кінцевий продукт не потребує складного демонтажу чи сортування, що спрощує його компостування або переробку.

Таким чином, застосування принципів екодизайну до набору для виготовлення листівок трансформує його зі звичайного товару у продукт із відповідальним життєвим циклом, від сировини до біодеградації [22].

Окремої уваги заслуговує вплив Європейських стандартів сталого дизайну, такі як от:

- Екологічна стійкість.

Дизайн повинен мінімізувати вплив на довкілля, враховуючи питання кліматичних змін та біорізноманіття.

- Соціальна відповідальність.

Стандарти можуть включати вимоги, що стосуються прав людини в ланцюгах постачання та виробництва, як це передбачено європейськими стандартами прав людини, які є частиною загальних європейських норм.

- Прозорість та звітність.

ESRS вимагають від компаній звітувати про свій вплив на сталий розвиток, що спонукає їх до впровадження принципів сталого дизайну у свої процеси та продукти.

- Інновації.

Стандарти стимулюють компанії до пошуку інноваційних рішень, що відповідають принципам сталого дизайну, навіть якщо ці рішення не повністю покриті існуючими гармонізованими стандартами, як це передбачено роботою Європейської організації з технічного оцінювання (EOTA).

Таким чином, регламенти ЄС вимагають зменшення використання невідновлюваних матеріалів та впровадження екопродуктів у освіту, мистецтво та культуру. Це сприяє поширенню екодизайну в усіх гуманітарних сферах, включно з дизайном листівок, артпрактиками та дитячою творчістю.

1.2. Відновлювані та арттерапевтичні практики у роботі з дітьми

У сучасній педагогічній теорії та практиці все більшого значення набувають методи, що сприяють гармонійному розвитку дитини, її емоційній стабільності, сенсорній інтеграції та творчій активності. Відновлювані практики та арттерапевтичні методи, які використовують природні матеріали, займають у цьому процесі важливе місце, оскільки вони залучають природне середовище як ресурс розвитку та психологічної підтримки. Робота з природними матеріалами не лише розвиває творчий потенціал, а й сприяє нормалізації емоційного стану, покращує саморегуляцію, формує екологічне мислення [4].

З позиції психології сенсорного розвитку, природні матеріали мають унікальну здатність активізувати різні аналізатори - зоровий, тактильний, нюховий, а подекуди й слуховий (наприклад, шелест листя). На думку Паламарчук І., особливість використання природних компонентів у творчості полягає в тому, що вони «сприяють зниженню психоемоційної напруги та формуванню довірливого ставлення до творчого процесу» [27].

Природні об’єкти мають такі властивості:

- нерегулярність форм, яка стимулює творчі рішення;
- різноманітність відтінків, що розвиває колористичну чутливість;
- тактильна різноманітність, яка сприяє сенсорній інтеграції;
- природність походження, що створює відчуття заспокоєння.

Ці властивості не можуть бути повністю відтворені штучними матеріалами, саме тому природні об’єкти так ефективно впливають на психіку дітей.

Арттерапія з використанням природних матеріалів - це напрям, що має сильний регулятивний ефект у роботі з дітьми, зокрема в реабілітаційних програмах. Чирва підкреслює: «взаємодія з природними текстурами сприяє відновленню внутрішньої рівноваги, зменшенню психологічної напруги та активізації творчого мислення» [35].

Такий підхід включає: створення аплікацій із листя та квітів; тактильні ефект від вправ з еко-матеріалами; виготовлення листівок, декоративних об’єктів; колажування з природніми матеріалами. Кожний із цих видів діяльності розвиває свій компонент психіки: уява, концентрація, здатність до доведення роботи до кінця, дрібна моторика, емоційна саморегуляція.

Однією з важливих функцій використання природних матеріалів є формування екологічної свідомості. Дослідження Назаренко Т. показало, що діти, які працюють з природними матеріалами, значно краще розуміють поняття «ресурси», «утилізація», «відновлюваність» [23].

У роботі з дітьми важливо, щоб екологічні знання поєднувалися з практичною діяльністю, адже саме через дію засвоюються складні поняття. Творчі завдання з природним матеріалом допомагають:

- тренуванню акуратності та терпінню, бо засушені матеріали дуже крихкі, що вимагає від виконавця особливої акуратності, уваги та терпіння при роботі, що є важливими рисами для розвитку;
- розвити критичне мислення та навички вирішення проблем при створенні композицій (як краще прикріпити, як поєднати елементи);
- виховувати дбайливе ставлення до природи та розширюють знання про неї;
- сформувати художній смак та вміння бачити красу навколишнього світу.

Діти, які мають досвід створення творчих робіт із природних матеріалів, з більшою ймовірністю демонструють стійкі моделі екологічної поведінки у побуті.

Європейський досвід роботи з арттерапевтичними природними матеріалами:

У Скандинавських країнах, які мають високі стандарти екологічної освіти, дитячі садки та початкові школи запровадили регулярні заняття з природними матеріалами, відомі як «лісові практики». Діти проводять частину дня в лісі, збирають природні об’єкти та створюють творчі роботи. У цих практиках природне середовище виконує роль «відкритої майстерні».

У Німеччині арттерапевтичні програми для дітей із труднощами розвитку включають природні стимулятори - гілочки, мох, камінці, ароматичні рослини, оскільки вони підтримують емоційний баланс та активізують природні сенсорні реакції.

Європейський досвід інтеграції природних матеріалів та середовища в арттерапевтичну практику є одним із найбільш розвинених у світі та базується на потужних філософських та екологічних традиціях. Цей напрямок відомий як екоарттерапія (Ecological Art Therapy) або арттерапія на основі природи (Nature-Based Art Therapy) [22].

1. Екологічний та сенсорний підхід.

В Європі (зокрема, у Великій Британії, Німеччині та Скандинавії) використання природних матеріалів глибоко пов'язане з концепціями екологічної психології та теорії прив'язаності до місця (Place Attachment) [17]:

- зв'язок із землею (grounding): природні матеріали, на відміну від фабричних (пластик, фарби), є необробленими, тактильними та несуть в собі енергію природи. Це сприяє заземленню (grounding) клієнта, допомагаючи йому відновити контакт із власним тілом та відчуттям реальності.
- сенсорна інтеграція: робота з мокрим піском, глиною, холодним камінням або шорсткою деревиною активує різні сенсорні канали. Це особливо цінно у роботі з травмою, оскільки допомагає клієнту відволіктися від психологічного болю, переключивши увагу на фізичні відчуття [13].
- тимчасовість (impernanence): багато європейських практик (особливо Land Art Therapy - створення мистецтва на землі) сфокусовані на ефемерних (тимчасових) витворах із листя, квітів, гілок. Це вчить клієнтів приймати неминучість змін та відпускати, що є важливим терапевтичним уроком [31].

2. Ключові Європейські моделі та практики:

- Арттерапія на природі у Великобританії (UK): у британській школі арттерапії велика увага приділяється терапії в умовах відкритого простору (Outdoor Art Therapy). Терапевти часто використовують сам ліс, парк чи берег річки як студію.

- Метод «Знайдено і створено» (Found and Made): клієнтам пропонується знайти природні об'єкти (каміння, пір'я, мох) і використати їх для створення символічних композицій, які відображають їхній внутрішній стан.

- Терапевтичне використання глини (Німеччина, Швейцарія): центральноєвропейська традиція, що походить, зокрема, від Юнгіанського аналізу та Антропософії, надає великого значення глині (clay) та землі.

- Глина як матеріал для контейнування: глина є резистентним матеріалом, що вимагає фізичних зусиль. Вона допомагає клієнтам каналувати агресію або тривогу, а також створювати контейнери (образи, фігури), які символічно вміщують складні емоції. Робота з нею сприяє ущільненню кордонів «Я» [22].

- Сендплей (Sandplay) та природні об'єкти: хоча пісочна терапія (сендплей) не є виключно європейською, у європейських практиках часто використовують природні мініатюри (маленькі гілочки, мушлі, камінці) для створення символічних світів у пісочниці. Цей метод ефективний для роботи з дітьми та дорослими, які мають труднощі з вербалізацією, оскільки пісочниця стає «вільним та захищеним простором» для вираження несвідомого [17].

3. Приклади використання специфічних природних матеріалів (показано в таблиці 1).

Таблиця 1. Використання специфічних природних матеріалів

№	Матеріал	Терапевтичний Ефект	Європейська Практика
1.	Глина та Земля	Заземлення, фізичне вивільнення напруги, структуризація емоцій.	Майстерні у Німеччині, терапія в сільському середовищі

			(фермерська терапія).
2.	Гілки та Деревина	Створення структури, відчуття зв'язку з великим, розвиток навичок конструкції та планування.	Лісова терапія (Waldtherapie) у скандинавських країнах.
3.	Вода	Очищення, зміна стану, символ потоку життя та емоцій.	Використання природних водойм для символічного "змивання" проблем.
4.	Каміння та Пісок	Стабільність, відчуття ваги та постійності, встановлення меж.	Ландшафтні інсталяції та робота з мандалами з природних елементів.

Таким чином, європейський досвід підтверджує, що природні матеріали в арттерапії є потужним інструментом, який дозволяє клієнту не лише виражати емоції, але й відновлювати порушений зв'язок із навколишнім світом та відчуття власної цілісності через фізичний, тактильний та екологічно усвідомлений досвід [31].

1.3. Досвід використання екодизайну у дитячих освітніх закладах

Використання екодизайну в системі освіти та реабілітації дітей стрімко поширюється як в Україні, так і у світі. Це пов’язано із зростанням актуальності екологічного виховання, необхідністю розвитку сенсорних і творчих здібностей дітей та формуванням відповідального ставлення до природи. Екодизайн у дитячому просторі – це не лише про творчість, а й про виховання культури свідомого споживання та ощадливого ставлення до ресурсів.

У сучасних педагогічних підходах екодизайн розглядається як інноваційний метод, що поєднує творчий процес, екологічні знання та технологічні навички. Олійник підкреслює, що «включення екологічних елементів у творчий процес допомагає дитині інтегрувати знання з різних сфер і створювати особистісно значимі продукти» [25].

В українських школах та дитячих садках впроваджуються такі форми роботи з природніми матеріалами:

- проєктні заняття з природним матеріалом (створення макетів, листівок, декоративних елементів);

- екологічні майстерні (виготовлення об’єктів з вторинної сировини);

- інтегровані уроки («мистецтво та природознавство»);

- проєкти зі сталого розвитку.

Використання природних матеріалів активізує креативне мислення, адже дитина не працює з готовим штучним матеріалом, а має проявити фантазію, щоб інтегрувати незвичні природні форми.

Міжнародний досвід впровадження екодизайну.

Впровадження екодизайну (Ecodesign) на міжнародному рівні є ключовою складовою стратегій сталого розвитку та переходу до циркулярної економіки. Міжнародний досвід демонструє зміщення фокусу з вирішення проблем забруднення на кінцевій стадії до превентивних заходів на етапі проєктування [22].

1. Лідерство Європейського Союзу - законодавча база.

Європейський Союз є світовим лідером у стандартизації та обов'язковому впровадженні принципів екодизайну:

- директива про Екодизайн (Ecodesign Directive 2009/125/EC): Цей нормативний акт встановлює обов'язкові мінімальні вимоги до енергоефективності та інших екологічних характеристик енергоспоживчих продуктів (наприклад, побутової техніки, освітлення). Директива змушує виробників інтегрувати принципи життєвого

циклу на етапі розробки, що є потужним механізмом стимулювання екологічних інновацій [13];

- розширення сфери застосування: наразі ЄС працює над Регламентом про екодизайн для сталої продукції (ESPR), який має розширити сферу застосування Директиви практично на всі види товарів, включаючи текстиль, меблі та IT-обладнання. Головна мета - зробити продукти довговічними, придатними для ремонту та переробки [31].

2. Стратегія циркулярної економіки (Circular Economy).

Міжнародний досвід доводить, що екодизайн є рушійною силою переходу від лінійної економіки («видобуток - виробництво - утилізація») до циркулярної моделі:

- організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Фонд Еллен МакАртур (Ellen MacArthur Foundation): ці організації активно просувають ідею, що 80% екологічного впливу продукту визначається на стадії його проєктування. Тому екодизайн розглядається як інструмент, що забезпечує повторне використання, ремонт та утилізацію матеріалів, запобігаючи перетворенню їх на відходи [17];

- Скандинавські країни (Фінляндія, Швеція, Норвегія): ці країни інтегрують принципи екодизайну не лише на законодавчому, а й на культурному рівні, роблячи акцент на довговічності, мінімалізмі та використанні натуральних/місцевих матеріалів.

3. Міжнародна стандартизація та сертифікація.

Для забезпечення єдиного підходу до оцінки екологічності продукції розроблено міжнародні стандарти:

- стандарти ISO серії 14000: зокрема, ISO 14006 встановлює керівні принципи для інтеграції екодизайну в системи екологічного менеджменту компаній, забезпечуючи системний підхід до управління впливом продукту на довкілля;

- екологічне маркування (Ecolabelling): широко розповсюджені міжнародні та регіональні екомаркування (наприклад, Nordic Swan у Скандинавії, Blue Angel у

Німеччині та EU Ecolabel). Ці знаки слугують орієнтиром для споживачів, гарантуючи, що продукція відповідає суворим критеріям екодизайну протягом усього життєвого циклу [22].

4. Досвід у сфері освіти та креативних індустрій.

Міжнародний досвід також демонструє важливість екодизайну в освіті та неформальних практиках, що безпосередньо стосується теми дипломної роботи (екодружні листівки та дитяча творчість):

- дизайн-освіта: провідні університети та дизайнерські школи в Нідерландах, Німеччині та США інтегрували курси з "Design for Sustainability" та "Cradle-to-Cradle" як обов'язкові. Дизайнерів навчають працювати з вторинною сировиною (апсайклінг) та біорозкладними матеріалами:

- музейна та соціальна практика: європейські музеї та креативні центри часто проводять освітні програми, спрямовані на апсайклінг-арт та екодизайн для дітей. Ці ініціативи використовують вторинну сировину для створення художніх об'єктів (подібно до набору для листівок), розвиваючи екологічну свідомість через творчість [31]. Наприклад, у Нідерландах широко розвинуті громадські майстерні, де люди можуть навчатися ремонту та апсайклінгу предметів.

Міжнародний досвід свідчить, що екодизайн перетворився з нішевої ідеї на глобальний імператив, який регулюється законом і визначає майбутнє виробництва та споживання.

Вплив екодизайну на розвиток дітей. Альтернативні педагогічні концепції.

У світі накопичено значний обсяг методичних моделей, які підтверджують високу ефективність екодизайну у розвитку дітей.

Європейський освітній простір є джерелом інноваційних підходів до навчання та виховання, які суттєво відрізняються від традиційної моделі. Педагогіки Реджо-Емілія (Італія), Монтессорі та Вальдорф (або Штайнерівська) мають потужний потенціал для розвитку креативності, самостійності та цілісного світогляду дитини. Ці моделі також демонструють унікальні підходи до використання природного

середовища та матеріалів, що співвідноситься з концепцією екодизайну та арттерапії [17].

1. Педагогіка Реджо-Емілія (Reggio Emilia, Італія)

Концепція Реджо-Емілія, розроблена Лорисом Малагуцці та заснована на досвіді муніципальних дитячих садків міста Реджо-Емілія після Другої світової війни, базується на філософії дитини як компетентного, активного та творчого дослідника [22].

Ключові принципи:

- дитина як протагоніст: дитина є повноправним учасником процесу пізнання, а не об'єктом навчання. Вона народжується з «сотнею мов» (метафора для численних способів вираження, включаючи мистецтво, музику, рух);
- середовище як «третій учитель» (The Environment as Third Teacher): Дизайн простору є критично важливим. Приміщення мають бути світлими, прозорими, з природними матеріалами та інтерактивними зонами. Майстерні (Ateliers), де діти працюють із різноманітними матеріалами, є центром освітнього процесу. Це безпосередньо корелює з ідеєю екодизайну, де середовище має бути естетичним, функціональним та надихаючим;
- документація: процес навчання, а не лише результат, ретельно документується (фото, відео, записи діалогів, дитячі малюнки). Це робить мислення дитини видимим і дозволяє педагогам та батькам розуміти її шлях пізнання;
- проєктний метод: навчання відбувається через довготривалі, глибокі проєкти, які ініціюються інтересами дітей. У цих проєктах активно використовуються вторинні та природні матеріали для створення інсталяцій, моделей та художніх робіт.

2. Педагогіка Монтессорі

Система, розроблена італійським лікарем і педагогом Марією Монтессорі, ґрунтується на ідеї самовиховання та вільного вибору дитини в спеціально підготовленому середовищі [13].

Ключові принципи:

- підготовлене середовище (Prepared Environment): навчальний простір організовано таким чином, щоб бути доступним та відповідати потребам дитини (меблі за розміром, матеріали на відкритих полицях). Середовище заохочує самостійність і порядок;
- самостійна діяльність: дитина має право вільно вибирати навчальний матеріал та працювати з ним стільки, скільки їй потрібно. Роль педагога (директора) - не втручатися, а спостерігати та спрямовувати;
- сенситивні періоди: навчання базується на біологічно обумовлених періодах найбільшої чутливості дитини до певних видів діяльності (наприклад, період розвитку мовлення, прагнення до порядку);
- дидактичні матеріали: використовуються спеціально розроблені Монтессорі-матеріали, які часто виготовлені з натурального дерева та мають властивість контролювати помилки (дитина сама бачить, що зробила неправильно). Це формує точність, концентрацію та самодисципліну.

3. Вальдорфська (Штайнерівська) Педагогіка

Заснована австрійським філософом Рудольфом Штайнером, ця педагогіка має антропософську основу і ставить за мету гармонійний розвиток трьох сфер: мислення, почуття і волі [31].

Ключові Принципи:

- етапність розвитку (семирічні цикли): навчання суворо відповідає стадіям розвитку дитини:
- 0-7 років (дитячий садок): акцент на волі та імітації. Головна діяльність - гра, а педагог є прикладом для наслідування;
- 7-14 років (початкова школа): акцент на почуттях та уяві. Навчання відбувається через мистецтво, казки, міфологію;
- 14-21 рік (старша школа): акцент на мисленні та судженні;
- мистецтво та естетика: усі предмети інтегровані через мистецтво (малювання, ліплення, музика). Це дозволяє матеріалу проникати в почуття дитини;

- використання природних матеріалів: Вальдорфські садочки та школи надають перевагу простим, необробленим, природним матеріалам (шерсть, бавовна, дерево, шишки, каміння). Іграшки часто недосконалі та недеталізовані (наприклад, ляльки без виразного обличчя), що стимулює дитячу уяву та творче заповнення образу;
- ритм і рутина: день, тиждень і рік структуровані через чіткі ритми та рутину, пов'язані з природними святами та циклами.

Висновок: хоча ці три системи мають значні філософські та методичні відмінності, вони об’єднані спільними цілями, які корелюють із концепцією арттерапії та екодизайну:

- цілісний розвиток: усі три системи ставлять на перше місце цілісність дитини (тіло, душа, розум);
- значущість середовища: вони визнають, що якість та організація простору (чи то ательє Реджо, чи підготовлене середовище Монтессорі, чи затишний, природний простір Вальдорфа) є ключем до ефективного навчання;
- пріоритет природних матеріалів: у кожній системі природні матеріали (глина, дерево, шерсть) використовуються не лише як засіб творчості, але як педагогічний інструмент, що сприяє розвитку сенсорної системи, заземлення та емоційної стабільності, підкреслюючи зв'язок людини з природою.

Це робить ці педагогічні підходи ідеальним фундаментом для впровадження принципів екодизайну та апсайклінгу в дитячу творчість.

Сучасна українська освіта акцентує на формуванні екологічної компетентності. Екодизайн - прекрасний інструмент цього процесу. Діти через практичну діяльність краще розуміють поняття: «вторинна сировина», «відновлення», «перероблення», «сталий розвиток».

Коломієць О. зазначає, що «екодизайн сприяє інтеграції природничих знань у творчу практику й вихованню особистої відповідальності» [18].

Екодизайн виконує соціально-виховну функцію: формує у дітей та дорослих відповідальність, навчає ощадливості, активізує творче мислення, розширює культурні горизонти. Саме тому екодизайн активно інтегрується у програми освіти, художні та терапевтичні практики.

Сучасні дослідники підкреслюють переваги роботи з природними матеріалами у контексті розвитку сенсорної чутливості. Л. Стівенс доводить, що дотик до натуральних текстур активує ділянки мозку, відповідальні за емоційну пам’ять та регуляцію стресу [50]. Це має особливе значення для дітей 10-13 років, які переживають перехідний період між молодшим шкільним віком і підлітковістю.

Для дітей 10-13 років листівка - це спосіб зовнішнього вираження внутрішнього досвіду. Через створення композиції вони можуть говорити про свої переживання без прямого вербалізування, що підтверджують арттерапевтичні дослідження К. Роулінгс та О. Герасименко. У цей віковий період, згідно з дослідженнями Ж. Піаже, формується стадія конкретних операцій, а також починає розвиватися абстрактне мислення [49]. Дитина прагне: експериментувати, відчувати себе автором, створювати щось унікальне, проявляти індивідуальність.

Творчість з природними матеріалами сприяє:

- розвитку дрібної моторики,
- емоційної регуляції,
- стресостійкості,
- формуванню екологічної компетентності,
- зміцненню самооцінки.

Дослідження М. Маклеода показують, що тактильна творчість знижує тривожність на 23-38% у дітей середнього шкільного віку [46].

Таким чином, створення екодизайнерських листівок є ефективним інструментом як художнього, так і психолого-педагогічного розвитку.

1.4. Дослідження та аналіз прототипів еколистівок

Історія листівки як арт-об’єкта розвивалася від поштової кореспонденції кінця XIX ст. до сучасних артбуків і колажних практик. Українські дослідники (зокрема Г. Лозко і Н. Яценко) акцентують, що листівка завжди була носієм культурного змісту - вона передавала сезонні ритуали, свята, побажання, соціальні ідеї [21].

Символічність листівки в екодизайні зростає у зв’язку з природною тематикою.

Рослинні елементи стають: метафорою життєвих циклів, знаком гармонії, символом емоційного стану, інструментом самоідентифікації.

Аналіз прототипів еколистівок є важливим етапом дослідницької роботи, оскільки дозволяє визначити ключові візуальні, матеріальні та концептуальні підходи, що використовуються в сучасній практиці екодизайну. Прототипи слугують орієнтиром для розроблення власної серії листівок та забезпечують розуміння того, як поєднати естетичні, педагогічні та екологічні аспекти у єдиному творчому продукті.

Поняття прототипу в екодизайні.

У дизайнерській практиці прототипи розглядають як експериментальні об’єкти, створені для перевірки можливостей матеріалів, кольорових рішень, композиційних моделей та смислових акцентів. Фуад-Люк зазначає, що «прототип у екодизайні – це інструмент екологічного мислення, через який дизайнер моделює взаємодію матеріалів і природних процесів» [42].

У сучасних еколистівках застосовуються переважно такі групи матеріалів:

Природні матеріали: сухі квіти, листя, кора, насіння, трави, тонкі деревні волокна, камінці.

Матеріали вторинної переробки: папір з макулатури, картон, перероблений у ручний папір, фрагменти текстилю, нитки або паперовий шпагат.

Біорозкладні декоративні елементи: пресовані рослинні форми, природні барвники.

Папанек підкреслює, що «робота з природними матеріалами вчить дитину бачити красу у простому та невідшліфованому» [47].

Дослідження та аналіз прототипів еколистівок є важливим етапом у розробці **набору для виготовлення екодружніх листівок**, оскільки це дозволяє визначити оптимальні матеріали, технології та дизайнерські рішення, що максимально відповідають принципам екодизайну та мають високий педагогічний потенціал [17]. Аналіз проводиться на основі трьох ключових критеріїв: матеріальна екологічність, життєвий цикл та естетичний (творчий потенціал).

Приклади прототипів еколистівок

Прототип 1: Листівка з паперу ручного роботи (Seed Paper)

Цей прототип є найбільш поширеним у міжнародній екодизайнерській практиці.

(фото взято з просторів інтернет в програмі Pinterest для візуалізації Прототипу 1)

№	Критерій	Характеристика	Аналіз з посиланнями на дослідників
1.	Матеріальна екологічність	Папір виготовляється зі вторсировини (макулатури) або натуральних волокон	Використання вторсировини реалізує принцип дематеріалізації та

		(бавовна, льон, бамбук), до якого додається насіння квітів або трав. Фарбування - натуральними пігментами.	використання перероблених матеріалів [31]. Насіння забезпечує біопозитивний фінал.
2.	Життєвий цикл	Виробництво: Енергоємність помірна (лиття паперу). Утилізація: 100% біорозкладність та біопозитивний фінал (листівка висаджується в ґрунт і перетворюється на рослину).	Ідеально відповідає вимогам циркулярної економіки та принципу "Cradle-to-Cradle" (від колиски до колиски) [22].
3.	Творчий потенціал	Високий. Унікальна текстура паперу, можливість додавання сухоцвітів або природних елементів. Однак, обмежений для складного малювання (через текстуру та насіння).	Акцент на натуральності та тактильному досвіді, що має терапевтичний потенціал [13].

Прототип 2: Листівка з вторинних та текстильних відходів (Textile Upcycling)

Прототип, заснований на текстильному апсайклінгу, імітує техніку колажу або декупажу.

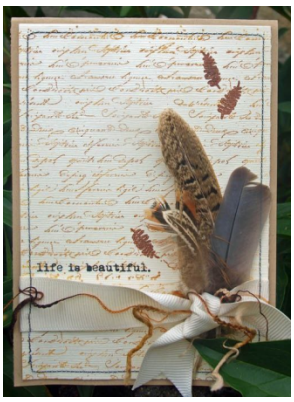
(фото взято з просторів інтернет в програмі Pinterest для візуалізації Прототипу 2)

№	Критерій	Характеристика	Аналіз з посиланнями на дослідників
1.	Матеріальна екологічність	Основа: перероблений картон. Декор: непотрібні клапті тканини, джут, шпагат, обрізки ниток. Клей - крохмальний або інший нетоксичний.	Реалізує принцип апсайклінгу (upcycling), перетворюючи текстильні відходи на матеріал вищої естетичної цінності. Це знижує навантаження на сміттєзвалища [17].
2.	Життєвий цикл	Виробництво: мінімізоване, оскільки використовуються вже існуючі відходи. Утилізація: Залежить від типу клею та тканини. Якщо тканина натуральна (бавовна, льон) і клей біорозкладний, листівка є компостованою.	Важливість легкості демонтажу та сортування на кінцевому етапі (принцип Design for Disassembly) [31].
3.	Творчий	Надзвичайно високий.	-

	потенціал	Забезпечує багатий сенсорний досвід завдяки різноманітності фактур (м'яке, шорстке, гладке). Ідеально підходить для дитячої арттерапії та розвитку дрібної моторики [4].	

Прототип 3: Листівки з природних елементів (Nature Art)

Прототип, сфокусований на використанні елементів, зібраних у природі.

(фото взято з просторів інтернет в програмі Pinterest для візуалізації Прототипу 3)

№	Критерій	Характеристика	Аналіз з посиланнями на дослідників
1.	Матеріальна екологічність	Основа: папір або картон з вторсировини. Декор: сухоцвіти, листя, тонкі гілочки, насіння, пір'я,	Акцент на використанні місцевих та поновлюваних ресурсів [22]. Важливою є етика збору матеріалів (без шкоди для

		пісок.	природи).
2.	Життєвий цикл	Виробництво: Мінімальне. Утилізація: Більшість елементів є органічними та можуть бути компостовані. Метод ідеально підходить для ефемерного мистецтва, яке повертається у природу.	Принцип мінімального впливу та біодеградації [13].
3.	Творчий потенціал	Високий, особливо в контексті екоарттерапії. Робота з природними елементами сприяє заземленню та відчуттю зв’язку з довкіллям. Діти вчаться бачити красу в недосконалості природних форм [35].	-

Висновки аналізу.

Аналіз прототипів показує, що для створення набору для виготовлення екодружніх листівок найбільш оптимальним є комбінований підхід, що поєднує переваги всіх трьох прототипів:

1. основа: використання паперу з вторсировини (як у Прототипах 1 і 2), з можливістю включення елементів паперу з насінням.

2. наповнення набору: включення готових вторинних відходів для апсайклінгу (Прототип 2) та натуральних (зібраних) елементів (Прототип 3) для забезпечення сенсорного багатства та креативної свободи.

3. клеї та барвники: суворе дотримання принципу нетоксичності та біорозкладності (натуральні пігменти, крохмальні або казеїнові клеї).

Таким чином, набір буде не лише відповідати міжнародним стандартам екодизайну, але й максимізувати педагогічний та психокорекційний потенціал у роботі з дітьми віком 10-13 років.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було розглянуто теоретичні засади екодизайну та відновлювальних практик у контексті сучасної освіти й реабілітації дітей. Проведений аналіз літератури, наукових досліджень і практичних підходів дозволив сформувати цілісне уявлення про сутність екодизайну, його принципи та педагогічний потенціал.

По-перше, встановлено, що екодизайн є міждисциплінарним напрямом, який поєднує мистецтво, екологію, педагогіку та технології сталого розвитку. Його ключова ідея полягає у створенні функціональних і візуально привабливих об’єктів із використанням екологічно безпечних, доступних та відновлюваних матеріалів. У сучасних дослідженнях підкреслюється важливість циклічності матеріалів, мінімального впливу на довкілля та етичного ставлення до ресурсів.

По-друге, розглянуті відновлювальні та арттерапевтичні практики доводять важливість роботи з природними матеріалами для розвитку сенсорних навичок, емоційної стабільності та творчого самовираження дітей. Екологічні техніки сприяють зниженню тривожності, розвитку моторики, покращенню внутрішньої регуляції та формуванню екологічної свідомості. Дослідники підтверджують, що взаємодія дитини з природними матеріалами має виражений терапевтичний ефект .

По-третє, вивчення досвіду освітніх і реабілітаційних програм продемонструвало, що екодизайн широко застосовується у світі, а також поступово інтегрується в українську педагогічну практику. Він сприяє формуванню екологічної компетентності, креативного мислення, уміння працювати з природними формами та структурою матеріалів. Екодизайн виступає ефективним засобом емоційно-творчої підтримки дітей, зокрема тих, що мають особливі освітні потреби.

По-четверте, аналіз прототипів еколистівок показав різноманітність форм, матеріалів і художніх рішень, які можуть бути використані у творчих та реабілітаційних процесах. Природні матеріали, біорозкладні елементи, перероблений

папір і рослинні барвники створюють широкий спектр можливостей для розвитку естетичного сприйняття, сенсорики, креативності та дослідницьких навичок. Розробка та аналіз прототипів є важливою складовою дизайн-процесу, що дозволяє адаптувати матеріали та техніки до потреб дітей різного віку.

Отже, екодизайн листівок у контексті відновлювальних практик - це перспективний напрям, який поєднує естетичну, педагогічну, екологічну та терапевтичну складові. Теоретичні засади, розглянуті в першому розділі, створюють підґрунтя для подальшої практичної розробки дизайн-концепції, представленої у другому розділі роботи.

РОЗДІЛ 2. РОЗРОБЛЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ ЕКОДИЗАЙНУ ЛИСТІВОК У РОБОТІ З ДІТЬМИ

2.1. Концепція артпрактики: мета, ідея, вікова група, очікувані результати

Арттерапія в сучасній педагогічній та психологічній практиці є важливим інструментом розвитку емоційного інтелекту, саморегуляції, комунікативних навичок та стресостійкості дітей. За дослідженнями Е. Крамер, арттерапевтичні техніки дозволяють дитині безпечно висловлювати почуття через зображення, колір, фактуру та символи [44].

У контексті українських реалій, де діти стикаються з підвищеним рівнем стресу, змінами соціального середовища та емоційними навантаженнями, роль арттерапії значно посилюється. Творчий процес із використанням природних матеріалів допомагає не лише знімати напругу, а й формує зв’язок із природою, що, на думку Б. Бідлака, посилює відновлювальні механізми психіки [39].

Застосування екодизайну в арттерапевтичних практиках забезпечує не лише емоційну підтримку, а й сприяє екологічному вихованню, формуванню відповідальності та поваги до ресурсів. Це особливо актуально для дітей 10-13 років, для яких характерні емоційні коливання, пошук самоідентичності та важливість творчого самовираження**.**

Проєкт підходить для розвитку творчості дітей 10-13 років засобами артпрактик, тому що поєднує мистецтво, екологічне виховання та емоційне самовираження. Вибір саме цієї вікової категорії зумовлений тим, що у ранньому підлітковому віці діти активно формують власну систему цінностей, вчаться самовираженню та прагнуть створювати індивідуальні продукти, які відображають їхні емоції, інтереси та естетичні уподобання. Крім того, важливо формувати відповідальне ставлення до довкілля в цей період, адже підлітки вже здатні усвідомлено сприймати питання екології та вплив людської діяльності на природу.

Загальна ідея артпрактики полягає у створенні серії дитячих екологічних листівок із використанням доступних, безпечних і природних матеріалів: екопаперу, крафтового картону, водорозчинних гуашевих фарб, природних матеріалів для аплікацій та фактурних відбитків. Основою візуального ряду стає персонаж - лиseня, зображений у різних сюжетах, які є близькими і привабливими для сучасних підлітків: лиseня в окулярах, лиseня, що лежить на галявині, лиseня в навушниках, лиseня з квіткою, лиseня біля мольберта тощо. Такий вибір сюжету сприяє кращій ідентифікації та емоційному залученню дітей у творчий процес.

Мета проєкту - сформувати в дітей 10-13 років екологічну свідомість та навички креативного самовираження через створення серії авторських листівок у техніці екодизайну.

Основні завдання артпрактики:

- ознайомити дітей із поняттями екодизайну та екологічно відповідального творчого процесу;
- навчити використовувати природні, екологічні та вторинні матеріали у мистецьких проєктах;
- розвинути вміння працювати з кольором, композицією та образотворчими техніками;
- сприяти становленню емоційної самоусвідомленості через творчість;
- сформувати турботливе ставлення до природи як цінності.

Очікувані результати проєкту:

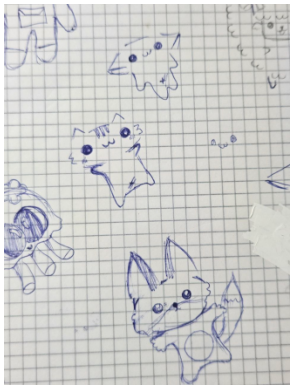
- сформований набір із серії екологічних листівок, створених дітьми;
- набуття учасниками знань про екологічні матеріали та принципи екодизайну;
- розвиток навичок створення авторського художнього образу;
- підвищення рівня екологічної свідомості та емоційної культури дітей.

2.2. Розроблення серії дитячих екологічних листівок: тематика, образи, кольорова палітра

Тематика листівок ґрунтується на природних мотивах, що відображають єдність людини й довкілля. Обґрунтування вибору природних сюжетів полягає в тому, що вони мають універсальність, емоційну зрозумілість та естетичну привабливість для підлітків. Природні мотиви спонукають дітей до спостереження, розвитку екоемпатії та усвідомлення краси природних форм, світла та кольору.

Центральний персонаж серії - лисеня - виступає символом природності, мудрості, тепла та внутрішньої сили. Лисеня подається у різних сучасних сюжетах, які викликають позитивний емоційний відгук у дітей віком 10-13 років та дозволяють їм краще розуміти власні стани через ідентифікацію з образом.

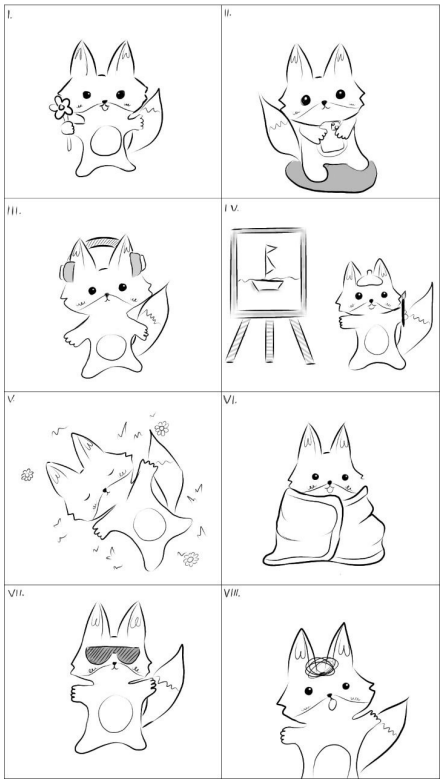
На малюнках нижче зображено процес створення персонажу для друку на листівці.

Персонаж роздруковано на ватмані для створення арт-терапевтичної листівки з елементами розфарбовування, домальовування, дофантазовування, з використанням засушених рослин та водорозчинних фарб.

Серія листівок складається з восьми зображень лисеняти:

1. лисеня з квіткою - ніжність, чутливість, любов до живої природи;
2. лисеня стоїть з телефоном - взаємодія, комунікація, дружність;
3. лисеня в навушниках - сучасність, музика, особистий простір;
4. лисеня біля мольберта - натхнення, самовираження, творчий процес;
5. лисеня лежить на галявині - розслаблення, відпочинок, єднання з природою;
6. лисеня загорнуто у ковдрочку - комфорт, безпека, турбота;
7. лисеня у окулярах - образ творчості, інтелектуальних пошуків;
8. лисеня здивоване - відкриття чогось нового, зацікавленість чи захоплення світом.

Ці сюжети є актуальними для дітей віком 10-13 років, оскільки відповідають їхнім інтересам, емоційному досвіду та характерним для віку способам самовираження.

Асоціативні техніки в арттерапії дозволяють відкривати внутрішні стани через роботу з образами. Шаблон лисеняти на аркуші виступає одним із таких образів: лисеня традиційно асоціюється з хитрістю, легкістю, допитливістю, рухливістю. Для дитини це може бути символом гри, пригоди, інтелектуальних пошуків.

Крім того, лисеня як «тваринний персонаж» створює безпечну дистанцію: дитина може проектувати емоції на героя листівки, не говорячи прямо про себе. Це важливо для 10-13 років - періоду, коли саморозкриття може викликати сором або тривогу.

Розфарбовування та декорування перетворює листівку на персональний артоб'єкт, що активізує стан «потоку» - глибокої концентрації, яку описував М. Чіксентмігаї [41]. Саме у стані творчого потоку відбувається найефективніше емоційне відновлення.

Робота з кольором як засіб емоційного розкриття.

Колір у арттерапії є одним із найсильніших засобів емоційної експресії. За теорією Люшера, діти обирають кольори відповідно до внутрішніх емоційних станів [45]. Використання гуаші у творчому процесі дозволяє отримати яскраві, насичені відтінки, швидко коригувати малюнок, наносити кольори як пензлем, так і губкою, створюючи м'які або фактурні переходи.

Чорно-білий шаблон лисеняти, надрукований на ватмані, служить «точкою старту» для творчої роботи. Він знімає тривогу «чистого аркуша» - поширену проблему дітей цього віку, - та дозволяє концентруватися на процесі зображення, виборі кольорів, створенні декоративних елементів. Розфарбовування, за даними Д. Хокінса, знижує рівень кортизолу на 12-18% і сприяє розвитку уваги та дрібної моторики [43].

Фарби які входять до складу набору, складаються з шести базових кольорів гуаші, які зазвичай входять у стандартний набір для дітей: червоний, синій, жовтий, зелений, білий, чорний. Такий підхід дає можливість розвивати навички змішування кольорів, отримання відтінків та експериментування з гармоніями.

Робота з обмеженою палітрою навчає дітей основ кольорознавства та формує розуміння природності кольору. Діти вчаться створювати м’які, природні відтінки зеленого, коричневого, помаранчевого та блакитного - саме ті кольори, що притаманні природним мотивам та образу лисеняти.

Композиційне рішення листівок ґрунтується на простих, але виразних графічних контурах персонажа, які діти наповнюють фарбою за допомогою різних технік нанесення.

2.3. Матеріали та технології створення екодружніх листівок

В проекті ключовим елементом при створенні екодизайнерської листівки є - засушені рослини - листя, квіти, трави. Робота з такими матеріалами залучає тактильні, зорові, нюхові відчуття, що активізує різні рівні сприйняття. За даними М. Стівенс, тактильний контакт з природними матеріалами підсилює відчуття заспокоєння та гармонізації емоційного стану [50].

Для дітей 10-13 років це має особливу цінність, оскільки вони знаходяться у періоді формування образного мислення, символічного сприйняття світу та внутрішньої рефлексії. Робота з рослинами стає метафорою природних циклів - зростання, зміни, крихкості, відновлення. У цьому віці діти активно шукають способи передачі власних переживань через образи, і природні елементи дають їм широкий спектр асоціативного досвіду.

У проєкті застосовуються безпечні, природні та відновлювальні матеріали:

- екопапір і крафтовий картон, створені з мінімальною кількістю хімічних домішок;
- водорозчинні гуашеві фарби, що є нетоксичними та безпечними для дітей;
- клей на водній основі, який не має різкого запаху та легко змивається;
- природні матеріали - сухі листки та квіти, які використовуються для фактурності.

Нижче представлені фото з наповненням набору :

У роботі над листівками застосовуються такі техніки:

- графічні контури - чітке промальовування силуету лисеняти чорним або темно-коричневим кольором гуаші чи лайнером;
- аплікація з природних матеріалів - створення текстур у вигляді трави, листочків, квіткових елементів;
- нанесення фарби губкою - дозволяє отримати м’які переливи, повітряні фони, імітацію природних фактур (туман, травичка, небо) - це приладдя є багаторазовим.

Багаторазове приладдя для створення еколистівок дає можливість уникнути необхідності постійної заміни (поповнення) інструментів, що прямо корелює з ключовими принципами екодизайну та сталої педагогіки. Це забезпечує мінімізацію відходів та знижує загальний екологічний слід творчого процесу.

Використання багаторазових елементів (наприклад, багаторазова губка, , міцний пензель) дає можливість:

1. Реалізувати принцип «Зменшення» (Reduce)

Багаторазове приладдя усуває потребу у придбанні та подальшій утилізації одноразових або недовговічних інструментів. Таким чином, набір для творчості підтримує циркулярну економіку та зменшує первинне споживання сировини.

«Використання довговічних та ремонтопридатних компонентів набору (приладдя) є прямою реалізацією принципу Design for Durability, що знижує матеріалоємність виробництва та мінімізує потік відходів» [18].

2. Забезпечити екологічну свідомість у дітей

У педагогічному контексті, багаторазове приладдя слугує наочним прикладом цінності та довговічності речей. Діти вчаться дбайливому ставленню до ресурсів і усвідомлюють, що інструмент не є одноразовим об’єктом, що підлягає викиданню після завершення роботи.

«Робота з якісними, довговічними інструментами сприяє формуванню у дітей поняття про життєвий цикл продукту та відповідальне споживання, що є основою екологічної педагогіки» [4].

3. Мінімізувати «приховані» відходи

Багаторазове приладдя, виготовлене з екологічно чистих або перероблених матеріалів, сприяє тому, що не генерується прихований пластиковий або паперовий відхід від упаковки та зношених, неякісних одноразових інструментів, які зазвичай супроводжують дешеві набори для творчості.

«Мінімізація нерециклінгових відходів на стадії експлуатації є однією з ключових вимог екодизайну, яка реалізується через збільшення терміну служби всіх компонентів» [31].

Таким чином, багаторазове приладдя унеможливлює необхідність генерації відходів і постійної заміни, переводячи творчий процес у площину сталої, ресурсозберігаючої практики.

Технічні складові Екологічного набору для виготовлення артлистівки.

Набір розроблено відповідно до принципів екодизайну, арт-терапії та відновлювальних практик, що вимагає ретельного підбору матеріалів, які є безпечними, екологічними та стимулюють тактильну і візуальну взаємодію.

№	Складова	Характеристики	Обґрунтування вибору
1.	Основа для листівки та папір для декорування.	Матеріал: Ватман (А4, 180-200 г/м²) 1 шт., розмір: 210 х 297 мм та папір для декорування (А5, 180-200 г/м²), розмір: 148 х 210 - 3шт	Щільний, екологічний папір. Формат А4 забезпечує достатньо місця для творчого процесу, а висока щільність (180-200 г/м²) дозволяє витримати нанесення гуаші, клею та елементів аплікації без деформації.
2.	Фарбувальний матеріал	Гуаш художня. Набір 6 кольорів: червоний, зелений, жовтий, синій, чорний, білий.	Гуаш є водорозчинною, нетоксичною фарбою, що легко наноситься та швидко висихає. Вона ідеально підходить для ручного розмальовування та створює насичені, але м'які текстури, які добре поєднуються з природними елементами.
3.	Інструменти для малювання	Пензель: 1 шт. Гелева ручка: 1 шт., чорна.	Забезпечують можливість деталізації та опрацювання контурів (як видно на прикладі малюнків-ескізів). Гелева ручка дозволяє створювати графічні елементи, контури, надписи, а також за бажанням, додавати деталі до сюжету листівки.
4.	Декоративні елементи	Засушені елементи флори: пелюстки, листя, трави.	Ключовий елемент екодизайну та арт-терапії. Взаємодія з природними структурами сприяє відновленню внутрішнього ресурсу. Використання вторинних матеріалів формує

		Вторинні матеріали: сторінки з книг.	екологічне мислення та креативність.
5.	Допоміжні засоби	Клей ПВА (або екологічний паперовий клей). Губка для нанесення текстур (входить до набору).	Клей ПВА є нетоксичним і забезпечує надійне кріплення аплікації. Губка дозволяє створювати унікальні фонові текстури, занурюючи користувача у тактильний процес.
6.	Інструкція	Друкована картка з описом арт-терапевтичної концепції	Надає користувачеві усвідомлений творчий досвід, пояснюючи зв'язок між ручною роботою, природою та відновленням внутрішнього ресурсу.

Усі матеріали відповідають вимогам екологічної безпеки і підтримують екологічну культуру дітей.

Організація творчого процесу з дітьми: етапи, методичні прийоми, безпечні умови роботи.

Щоб забезпечити ефективність та безпечність екологічної артпрактики, творчий процес організовується поетапно:

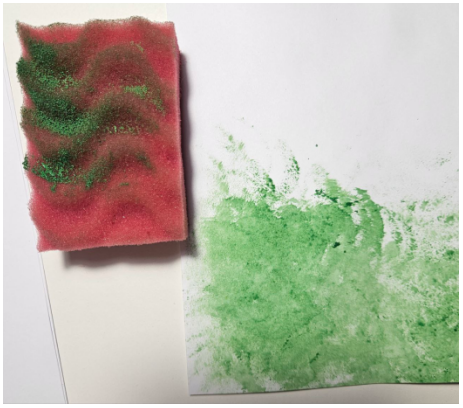
Етап 1. Мотиваційний

Діти знайомляться з ідеєю екодизайну, розглядають реальні природні об’єкти (листочки, квіти, гілочки), обговорюють, чому важливо дбайливо ставитися до довкілля. Використовуються інтерактивні методи: бесіда, обговорення, перегляд ілюстрацій.

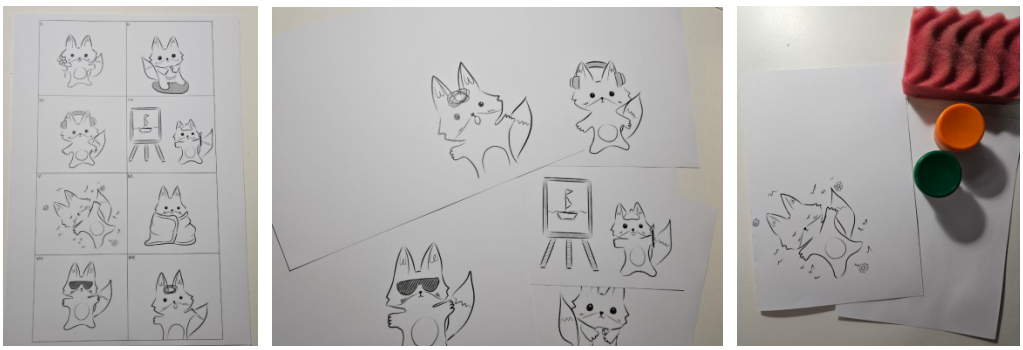
Етап 2. Ознайомлення з матеріалами

Педагог демонструє екопапір, фарби, природні матеріали, показує техніки нанесення фарби губкою та виконання графічних контурів. Діти пробують матеріали у вправі "Міні-тест": створюють маленькі фрагменти із різними фактурами.

Етап 3. Розроблення композиції

Діти обирають один із восьми запропонованих сюжетів лисиняти та створюють композиційний ескіз. Педагог допомагає визначити розміщення персонажа, фону, додаткових деталей.

Етап 4. Створення листівки

Діти виконують фонову частину губкою, змішуючи кольори та створюючи природні відтінки. Після висихання зминають або розривають на шматки папір для декорування - щоб створити власний артдизайн листівки. Наступним кроком є додавання аплікації з натуральних матеріалів.

Далі діти створюють графічні контури лисеняти, рослин, роблять власні надписи на листівці чи домальовують додаткові елементи (наприклад: сердечка, сонечко, капелюх лисенятку, веселку та інші об’єкти) створюючи власний сюжет на листівці.

Нижче зображені фото процесу створення артлистівки з використанням засушених рослин.

Етап 5. Презентація та рефлексія

Кожна дитина презентує свою роботу. Педагог пропонує відповісти на запитання: “Що я хотів показати? Який настрій має моє лисеня? Які природні матеріали мені сподобалося використовувати найбільше?”. Це сприяє розвитку емоційної рефлексії.

Безпечні умови роботи

- Використовуються нетоксичні фарби та клеї.
- Робоче місце захищається підкладками.
- Природні матеріали перед роботою перевіряються.
- Передбачено очищення рук за допомогою серветок що є в наборі (це дозволяє використовувати арт-терапевтичну практику в будь який час, в будь якому місці).

Презентація проєктного рішення

Підсумком артпрактики є створення набору дитячих екологічних листівок, які представляються у формі:

- міні-виставки у класі або шкільному коридорі;
- фотогалереї або онлайн-колажу;
- спільної презентації для батьків;
- тематичного "Еко-дня листівок"
- виставки або конкурси в бібліотеках.

Презентація дозволяє дітям відчути значущість власної творчості, підвищує самооцінку, стимулює інтерес до екологічного мистецтва.

Висновки до розділу 2

Розділ підтверджує, що проєкт екодизайну листівок у роботі з дітьми 10-13 років є ефективною формою творчого та екологічного розвитку. Використання природних мотивів, сучасних образів лисеняти та доступних екологічних матеріалів сприяє формуванню екологічної свідомості, розвитку художніх навичок і здатності до емоційного самовираження. Творчий процес, організований у безпечних і підтримувальних умовах, допомагає дітям усвідомлювати власні почуття, розвивати креативність і відповідальність за довкілля.

ВИСНОВКИ

У магістерській кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження екодизайну листівок у контексті відновлювальних практик, що дало змогу сформувати теоретичні засади, визначити методологічні орієнтири та реалізувати авторську практичну розробку. На основі виконання поставлених у вступі завдань отримано такі результати:

Проаналізовано науково-теоретичні джерела з проблем екодизайну, екологічної естетики, арттерапії та педагогіки творчості.

Дослідження засвідчило, що екодизайн є міждисциплінарним полем, яке інтегрує принципи сталості, естетичного мислення та відповідального ставлення до ресурсів. Наукові джерела підтверджують важливість використання природних і вторинних матеріалів та окреслюють їхній педагогічний та арттерапевтичний потенціал, що забезпечує сучасність і практичну значущість теми роботи.

Визначено сутність і специфіку екодизайну листівок.

Було встановлено, що екодизайн листівок охоплює не лише матеріальний аспект (вибір натуральних та екологічно безпечних матеріалів), а й концептуальний – врахування життєвого циклу виробу, можливостей повторного використання, мінімізації відходів, використання природних структур і мотивів для формування естетично та екологічно виваженого продукту.

Досліджено сучасні відновлювальні практики у виробництві друкованої продукції.

Проаналізовано апсайклінг, повторне використання паперу, застосування біорозкладних носіїв та мінімалістичні технології виробництва. Виявлено, що інтеграція відновлюваних практик у процес створення листівок сприяє зменшенню екологічного сліду та формуванню культури відповідального споживання.

Вивчено вплив роботи з природними матеріалами на сенсорний і емоційний розвиток особистості.

Доведено, що тактильна взаємодія з природними фактурами, робота з натуральними формами та рослинними елементами розвиває сенсорну чутливість, сприяє емоційній стабілізації, знижує рівень психоемоційного напруження та активізує творчий потенціал.

Проаналізовано прототипи існуючих екологічних листівок.

У ході аналізу визначено ключові стилістичні, матеріальні та технологічні особливості екологічних листівок, встановлено їх переваги й недоліки. Це дало змогу сформувати вимоги до створення авторського продукту та окреслити можливі напрями удосконалення існуючих рішень.

Досліджено арттерапевтичний потенціал екодизайну листівок.

Виявлено, що процес створення листівок із природних матеріалів має значні терапевтичні можливості: він сприяє розвитку емоційної компетентності, саморегуляції, зосередженості, формує відчуття внутрішнього ресурсу та позитивно впливає на самооцінку. Такий вид діяльності може застосовуватися як для індивідуальної, так і для групової арттерапевтичної практики.

Розроблено серію авторських екодизайнерських листівок з використанням матеріалів і методів, що відповідають відновлювальним підходам.

У практичній частині створено концепцію та прототип екологічного набору для виготовлення артлистівки, що поєднує техніки аплікації природними матеріалами та малювання гуашшю. Експериментальна апробація підтвердила, що розроблений набір відповідає принципам екодизайну та відновлювальних практик, забезпечує усвідомлену взаємодію з природними структурами та надихає на творчий самовираз.

Узагальнюючи результати, можна стверджувати, що поставлена мета - дослідити особливості екодизайну листівок у контексті відновлювальних практик і створити авторську серію екодизайнерських листівок - повністю досягнута.

Розроблений екологічний набір має практичну цінність для сфери креативних індустрій, освіти та арттерапії.

Перспективи подальших досліджень полягають у створенні ширшої серії наборів, орієнтованих на різні вікові групи та цільові контексти; розробленні методичних рекомендацій щодо використання екодизайнерських практик у школах; а також у вивченні можливостей інтеграції цифрових технологій у екологічне проєктування друкованої продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В.В. Інноваційні підходи до пакування в умовах екологічної свідомості. *Маркетинг та менеджмент інновацій*. 2023. №1. С. 200-208.
2. Бєлєй С.І. Екологічний дизайн у контексті циркулярної економіки. Київ: Основа, 2019. 312 с.
3. Бойко Л.О. Психологія відновлення: рекреаційні та творчі техніки. Київ: Каравела, 2021. 240 с.
4. Вербицька П.О. Психологія дитячої творчості. Київ: Освіта, 2019. 256 с.
5. Вознесенська О.Л. Арт-терапія в умовах військового часу: відновлення психологічного ресурсу. *Практична психологія та соціальна робота*. 2021. №1. С. 2028.
6. Герасименко О., Роулінгс К. Психологія розвитку особистості. Київ: Академвидав, 2020. 312 с.
7. Гнатюк А.В. Концепція «заземлення» та взаємодія з природними елементами у відновлювальних практиках. *Вісник психології*. 2022. №5. С. 180-190.
8. Гончарук І.С. Арт-терапевтичні підходи до формування внутрішнього ресурсу особистості. *Вісник психології та педагогіки*. 2022. Т. 12, № 3. С. 45-58.
9. Григораш І.В. Екологічна складова дизайну: проблеми та перспективи. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2021. №2. С. 40-47.
10. Даниленко В.Е. Основи екодизайну: навч. посібник. Київ: Ліра-К, 2018. 180 с.
11. Демченко І.Ю. Комунікативна функція арт-листівки як засобу емоційного вираження. *Культура та мистецтво*. 2019. №2. С. 89-95.
12. Єрмакова Т.С. Арт-терапія як інструмент формування креативної особистості. *Педагогічні науки*. 2023. №108. С. 15-21.
13. Задорожний П.А. Екологічний дизайн: концепції та технології. Львів: Сполом, 2021. 184 с.

14. Карасьов П.О. Дизайн та сталий розвиток: принципи екоспрямованості. Львів: Світ, 2020. 250 с.

15. Клименко С.В. Вплив тактильної взаємодії з природними матеріалами на рівень стресу. *Екологічна психологія*. 2019. №1. С. 35-45.

16. Коваль В.В., Сидоренко А.М. Вторинна сировина як ресурс креативного дизайну. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2018. №1. С. 140-145.

17. Ковальчук В.М. Екодизайн у візуальних комунікаціях. Харків: ХДАДМ, 2020. 168 с.

18. Коломієць О.М. Екологія дизайну. Київ: КНУТД, 2020. 210 с.

19. Криворучко О.І. Дизайн-мислення та його роль у формуванні екологічно відповідального продукту. *Креативні індустрії: виклики та можливості*. 2021. №4. С. 110-117.

20. Лисенко М.Г. Методики ресурсної терапії в креативних індустріях. *Соціальна робота та освіта*. 2020. №7. С. 90-98.

21. Лозко Г., Яценко Н. Етнопедагогіка: підручник. Київ: Академія, 2018. 304 с.

22. Мельник О.С., Іванов Р.П. Основи арттерапії: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 220 с.

23. Назаренко Т.М. Дитяча проєктна діяльність: методичні основи. Харків: Основа, 2021. 192 с.

24. Овчаренко Н.О. Символізм кольору в арт-терапевтичній роботі. *Актуальні проблеми психології*. 2018. №4. С. 115-125.

25. Олійник Н.В. Екологічна педагогіка. Київ: Педагогічна думка, 2017. 240 с.

26. Павленко Г.О. Крафтове виробництво як тренд креативної економіки. *Економічний вісник*. 2019. №3. С. 50-58.

27. Паламарчук І.В. Природні матеріали в арттерапії. Київ: Логос, 2021. 120 с.

28. Польський В.І. Флористичний дизайн: принципи роботи з природними матеріалами. Харків: Факт, 2018. 180 с.

29. Попова Л.М., Савченко Г. І. Handmade як відновлювальна практика. *Вісник соціально-гуманітарних досліджень*. 2020. №4. С. 70-78.

30. Савенко В. А. Принципи екодизайну у виготовленні друкованої продукції. *Технологія і дизайн*. 2022. №3. С. 110-118.

31. Савчук Л.Д. Екологічна естетика сучасного дизайну. Одеса: Астропринт, 2022. 210 с.

32. Степура Л.П. Комунікаційний дизайн та його роль у формуванні екологічної культури. *Науковий вісник*. 2020. №5. С. 140-148.

33. Тарасенко О.І. Емоційний дизайн у створенні арт-об’єктів. *Мистецтвознавство*. 2017. №3. С. 55-62.

34. Ткаченко В.А. Методичні основи проєктування сувенірної продукції. *Вісник КНУКіМ*. Серія: Дизайн. 2017. №1. С. 75-82.

35. Чирва О.С. Екологічна арттерапія: теорія і практика. Київ: Каравела, 2020. 160 с.

36. Чугай В.М. Відновлювальна функція творчості: філософсько-психологічний аспект. *Філософські науки*. 2018. №2. С. 65-72.

37. Шевчук О.А. Естетика вторинного використання в сучасному дизайні. *Культура і сучасність*. 2022. №1. С. 160-168.

38. Ярмоленко О. В. Відходи як матеріал для створення арт-об’єктів. *Мистецтвознавчі студії*. 2017. №1. С. 78-85.

39. Bidlack J. Nature-Inspired Creative Practices. New York: HarperDesign, 2021. 142 p.

40. Brezet H., van Hemel C. Ecodesign: A Promising Approach to Sustainable Production and Consumption. Paris: UNEP, 1997. 116 p.

41. Csikszentmihalyi M. Flow and the Psychology of Creativity. New York: HarperCollins, 2014. 245 p.

42. Fuad-Luke A. The Eco-Design Handbook. London: Thames & Hudson, 2015. 352 p.

43. Hawkins D. Power vs. Force. Hay House, 2019. 341 p.

44. Kramer R. Principles of Eco-friendly Visual Design. Berlin: Springer, 2017. 198 p.

45. Lüscher M. Color Test and Personality. Basel: Les Éditions du Dauphin, 2012. 224 p.

46. MacLeod C. Sensory Art Practices in Education. London: Routledge, 2021. 210 p.

47. Papanek V. Design for the Real World. 2nd ed. Chicago: Academy Chicago Publishers, 1985. 394 p.

48. Papanek V. Design for the Real World. New York: Pantheon Books, 1971. 347 p.

49. Piaget J. Psychology and Education. New York: Viking Press, 1970. 240 p.

50. Stevens M. Creative Development in Childhood. Oxford: Oxford University Press, 2017. 200 p.

Звіт подібності

Метадані

Назва організації
Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts
Заголовок
Мельник
Автор Науковий керівник / Експерт
С. МельникТ. Єрмакова
підрозділ
KSADA

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

0.63% 0.63% КП 1

0.00% 0.00% КП 2

3.15% 3.15% КЦ

25
Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

8061
Кількість слів

66068
Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		10
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	·	188
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)	a	5

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз — Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/12202/1/Holovach_TV_KR_072_2021.pdf	17 0.21 %
2	https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/Dodatok-V-Oriientovnyy-zrazok-VSTUPU-1.docx	13 0.16 %
3	ДИСЕРТАЦІЯ ГАРЬКАВА [redacted] 9/11/2024 National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»)	11 0.14 %

4	Дипломна_робота_КС3І_МОРОЗ_(1) [redacted] 7/10/2024 Ukrainian national aviation university (Ukrainian national aviation university)	10 0.12 %

з бази даних RefBooks (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

з домашньої бази даних (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

з програми обміну базами даних (0.26 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	ДИСЕРТАЦІЯ ГАРЬКАВА [redacted] 9/11/2024 National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»)	11 (1) 0.14 %
2	Дипломна_робота_КС3І_МОРОЗ_(1) [redacted] 7/10/2024 Ukrainian national aviation university (Ukrainian national aviation university)	10 (1) 0.12 %

з Інтернету (0.37 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
3	http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/12202/1/Holovach_TV_KR_072_2021.pdf	17 (1) 0.21 %
4	https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/Dodatok-V-Oriientovnyy-zrazok-VSTUPU-1.docx	13 (1) 0.16 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)